

Nr 3 Desember 2001 15. årgang

Syndrom

Medlemsblad for Landsforeningen for Løsemiddelskadde
Tilsluttet Norges Handikapforbund

God Jul og Godt Nytt år!

Syndrom

Medlemsblad for Landsforeningen
for Løsemiddelskadde (LFFL)
Tilsluttet Norges Handikapforbund (NHF)

Adresse sentralt:

Landsforeningen for Løsemiddelskadde
Postboks 9217 Grønland, 0134 Oslo
Telefon 22 17 02 55
Telefaks 22 17 61 77

Kontaktperson i NHF:

Ellen Trondsen

LFFLs internettside:

www.home.no.net/lffl

Ansvarlige redaktør:

LFFL Hovedstyret

Sats og layout: Torill Older

Trykk: Allservice AS

ADRESSEOVERSIKT

LFFL HOVEDSTYRE:

Leder:

Lars Kristian Hille
Postboks 168, 4502 Mandal
Telefon 38 26 11 65
Telefaks 38 26 55 62
Mobil 91 30 88 73

Styremedlemmer:

Trond Nilsen
9060 Lyngseidet
Telefon 77 71 38 73
Telefaks 77 71 38 73
Epost trond_e_nilsen@hotmail.com

Oddvar Petersen
Åkebergveien 56 B, 0650 Oslo
Telefon 23 30 01 58
Mobil 91 82 74 28
Epost ns-elle@online.no

Sven Sørensen
Fredlyveien 20, 4848 Arendal
Telefon 37 01 09 32
Mobil 93 23 41 61
Epost svesoere@c2i.net

Unni Jensen
Bjørnebyveien 19 A, 7025 Trondheim
Telefon 72 55 98 01
Telefaks 72 55 98 01

Varamedlemmer:

Frode Steen Gunstensen
Moen, 6440 Elnesvågen
Telefon 71 26 50 82
Telefaks 71 26 50 82
Mobil 99 74 66 72
Epost frodegunstensen@c2i.net

Elsa Adler Kristiansen
Storgaten 16, 3210 Sandefjord
Telefon 33 46 07 73

Jens Olav Sollie
Gamle Sandvigs vei 21
4816 Kolbjørnsvik
Telefon 37 01 11 25
Mobil 90 60 12 33

Innhold

Hjelp til å huske	4
Mariatistel	6
Nytt fra lokallagene	7
Dine rettigheter som yrkesskadet og gangen i en yrkesskade	11
SESAM	15
Farlig å puste på jobb	17
Nyheter fra NHF	19
Glimt fra en fjern fortid	21
Lokallag og kontaktpersoner	24

LFFLs hovedstyre

Leder Lars Kristian Hille
Medlem av fagrådet,
Økonomi - administrativt ansvar

Styremedlem Oddvar Petersen
Medlem av fagrådet,
Annonseansvarlig og prosjektansvarlig

Styremedlem Trond Nilsen
Ansvarlig for LFFLs
hjemmesider Internett

Styremedlem Unni Jensen
Likemannsansvarlig, medansvar
i redaksjonskomiteen Syndrom

Styremedlem Sven Sørensen
Ansvarlig for lokallagskontakt

1. varamedlem Frode Steen Gunstensen
Leder for redaksjonskomiteen,
medansvarlig Internett

2. varamedlem Elsa Adler Kristiansen
Likemannskontakt

3. varamedlem Jens Olav Solli
Lokallagskontakt

LFFL – hvor går vi?

Landsforeningen for Løsemiddelskadde har gjennom ca. 15 år vært en pådriver for arbeid med og for løsemiddelskadde.

Foreningen har gjort et formidabelt stykke arbeid med å synliggjøre de problemer som løsemiddelpåvirkning har påført mennesker i ulike deler av norsk arbeidsliv.

Foreningen har jobbet mye i motvind, og mye tyder på at vi ikke har oppnådd våre resultater på grunn av byråkratiet, men til tross for dette.

Nybrottsarbeid er alltid vanskelig og arbeide med påvisning av skader via påvirkning på grunn av inhalering, hudpåvirkning og andre former for kontakt med farlige stoffer, har vært og er en kjempejobb som LFFLs medlemmer skal ha all ære for.

Dette arbeidet står også særdeles lavt i anseelse blant våre spesialis-

ter og byråkrater, ikke minst fordi all ny viten er farlig og arbeidskrevende, og fordi det medfører omkalfatring av gamle tenkemåter og levesett. Men også innen LFFL vil vi bli tvunget til å tenke i nye baner når det gjelder selve grunnlaget for kjemisk påvirkning og påfølgende yrkesskader.

Vi vil stadig oftere støte på betegnelsene **MCS (Multiple Chemical Sensitivity)** og **CFS (Cronic Fatigue Syndrom)** og ikke minst (**Sick Building Syndrom**).

Alle disse betegnelsene henspiller på kjemisk påvirkning av de samme produktene som vi selv har vært utsatt for, pluss en del produkter som nyere forskning har vist er minst like skadelige.

MCS eller kjemisk overfølsomhet viser seg å være et produkt av kontakt

LEDEREN HAR ORDET

Lars Kristian Hille

med løsemidler samt et utall av andre kjemiske stoffer som gir ulike former for (løsemiddel)skader.

Avisene forteller om Balkan syndrom, Gulf syndrom etc. hvor kjemisk påvirkning har medført ubotelig skade på mennesker samt uttallige dødsfall.

Vi ser at det er en sann flom av produkter og skader i slekt med løsemiddelskader som oversvømmer vår hverdag, og det bør være vår plikt å videreføre vårt arbeid som tidligere og gjøre dette inkluderende for de nye kjemiske stoffene som er minst like farlige og ødeleggende.

Fra eksperthold påstås det at vi antagelig i våre egne rekker har en overveldende del av medlemmer som er kjemisk skadet og ikke løsemiddelskadet, og dette må vi ta på alvor.

Først og fremst ved å skaffe oss mer og bedre informasjon om dette, og ikke minst – sørge for at vår organisasjon favner de ulike varianter av det som vi hele tiden har kalt løsemiddelskade, men som viser seg å være kjemiske skader.

LFFL må også være i stand til å takle dette.

Fagråd

Behandlingsorgan for hovedstyret.

Fagrådet består av:

Advokat:	Roger Foyen
Yrkeshygieniker:	Bjørn Eriksson og Halvor Erikstein
Psykolog:	Jan Magne Krogstad
Sosionom:	Gladys Sanchez
Trygderettigheter:	Knut Ove Karlsen
Lege:	Bjørn Hilt
LFFL:	Lars Kristian Hille (leder) og Oddvar Petersen

Hjelp til å huske

Falck AS er en av leverandørene til hjelpemiddelsentralene rundt i landet. Etter en henvendelse fra Falck AS inviterte vi deres representant Sissel A. Aandal på et hovedstyremøte. Tanken var at vi skulle presentere oss for hverandre, og finne eventuelle muligheter for samarbeid.

Vi visste nok akkurat like lite om hverandre på forhånd, men fant fort ut at vi hadde noe å tilføre hverandre. Falck AS har som en av de få i Norge jobbet mye med å utvikle hjelpemidler rundt det å få hjelp til å huske.

Vi har alle varierende grad av hukommelsesproblemer og trenger ut fra dette ulike hjelpemidler. Det kan være så enkelt som en avtalebok med alle dagens gjøremål skrevet ned. Noen kan trenge en påminnelse fra et armbandsur som vibrerer, og man vet straks hva det gjelder. Andre kan trenge en høytalende klokke for å ha

oversikt og føle trygghet i tilværelsen.

Dessverre er det ennå vanlig å høre at de fleste ikke vet at slike ting finnes, men blir anbefalt de «gule lappene» som kan være heller forvirrende enn til hjelp for noen. Å glemme avtaler - når du skal bort - hva som skal med - når starter TV-programmet du hadde lyst å se eksemplene er mange i løpet av en dag.

Falck 5200 Huske Klokka Memo.

- Er en talende klokke med påminnerfunksjon.
- Man leser inn dagens eller ukens avtaler/gjøremål, og disse blir automatisk lest opp den dag og klokkeslett som du har programmert den til.
- Kan gi opp til 280 beskjeder.
- Kan brukes med ørepropp slik at bare du hører meldingen.

«Du må gå om du skal rekke kinoen.»

Dette er eksempel på hvordan denne type hjelpemiddel kan brukes.

Redaksjon

Advokatfirma

Roger Foyn

MNA

- **Yrkesskader**
- **Pasientskader**
- **Trafikkskader**
- **Strafferett**
- **Familie arv/skifte**

Tollbugt 24, 0157 Oslo

Telefon: 22 42 59 20

Telefaks: 22 42 62 12

Rådm. Halmrasts vei 18 (Gågata)

1337 Sandvika

Telefon: 67 55 02 65

Telefaks: 67 54 81 01

E-post: rogfo@online.no

Unni Jensen

Et tilbakeblikk fra oss i redaksjonen

Først i mai i år kom vi to inn i hovedstyret i LFFL og ble tildelt ansvaret for Syndrom.

Så vi håper dere unnskylder det tynne bladet i forrige utgivelse av bladet, vi har nå satt alt inn for å bedre på dette.

Året 2001 er nå på hell og dette året har vært et år med terror og krig som har herjet nesten over hele verden.

Vi må ikke glemme alle de sivile (kvinner, barn og eldre mennesker) som er den tapende part i disse konflikter.

Vi er så heldig å leve i et lite fredelig hjørne i verden, selv om vi synes at vi har problemer iblant, bør vi kunne strekke ut en hånd til de av oss som ikke takler hverdagen så godt og ikke ser lyset i tunnelen.

Det er dette våre likemenn er flinke til å hjelpe medmennesker med. Vi ønsker dem lykke til videre i dette meningsfylte arbeidet.

Nå nærmer vi oss JULEN og vi håper at det skal bli en hyggelig og sosial høytid for dere alle, og at det kommende året blir fredelig og godt.

***Bladet Syndrom ønsker
alle lesere en riktig
God Jul og Godt Nytt år!***

MARIATISTEL

mot skader fra løsemidler og alkohol

Mariatistel beskytter levercellene mot skader fra løsemidler og alkohol, og reduserer «hangover-plager» etter inntak av for mye alkohol, skriver lege Bernt Rognlien.

Senere forskning har vist at Mariatistel inneholder stoffer som har en beskyttende effekt på leveren. Silymarin i Mariatistel beskytter levercellene mot skader fra alkohol, løsemidler, aflatoxiner og andre sterke giftstoffer. Giftstoffene i hvit fluesopp kan være dødelige ved at de ødelegger lever og nyrer. Silymarin kan da brukes som motgift og redusere de omfattende leverskadene. Den skadelige virkningen på leveren fra aflatoxiner som produseres av jordmuggsopper, som ofte invaderer peanøtter, andre harske nøtter og nedfallsfrukt, motvirkes også av silymarinet i Mariatistelen.

I europeisk folkemedisin har Mariatistel vært brukt mot leversykdommer og depresjon i flere hundre år. Det er derimot ingen ny forskning som viser effekten på depresjon. Den har også en

stimulerende effekt på melkeproduksjon hos ammende, og ny forskning tyder også på at silymarin kan ha en hemmende effekt ved prostatakreft. Silymarin reduserer også «hangover-plager» etter inntak av for mye alkohol. Da bør det brukes minst 500 mg. daglig. Denne doseringen er også vanlig dagsdose i behandling av leversykdommer.

Frøene av Mariatistel inneholder 1 – 4 % silymarin. I tillegg inneholder den bitterstoffer som stimulerer utskillelse av galle fra lever.

Planten tilhører kurvblomstfamilien og er en tistel som er vanlig viltvoksende rundt Middelhavet og i de fleste andre land i Europa, unntatt Skandinavia, hvor den kun finnes spredt på avfallsplasser. Den ser ut som en tistel med tornetagger på bladene som er

brede og har karakteristiske hvite flekker. Blomstene er rødfiolette og har 5 cm store korer.

Den beskyttende virkningen på lever har gjort silymarin til et av de viktigste midlene vi har for å behandle leverskader. Den er også mye brukt i behandling av kronisk leverbetennelse med fettlever og begynnende cirrose, pga. hepatitt B og C.

Silymarin fra frøene fås i ulike kapsler og ferdigpreparater i helsekostforretninger og på apotek.

Et tysk legemiddelfirma, Madaus, har også laget et silymarinpreparat som kalles Legalon. Dette kan gis intravenøst ved alvorlige leverforgiftninger, som for eksempel etter inntak av hvit fluesopp.

Bernt Rognlien, september 2001

Artikkelen er gjengitt med tillatelse fra Mozon.

Adresse: www.mozon.no

Fagrådet i LFFL

Det er anledning for medlemmer i LFFL å komme med saker som kan være av generell betydning for medlemmene. Saker som det kan være nyttig å få en gjennomgang av i fagrådet.

Forslag sendes til styremedlem Oddvar Petersen, Åkebergveien 56 B, 0650 Oslo.

LFFL Aust-Agder på tur

Det har nærmest blitt en tradisjon for LFFL Aust-Agder å dra på høsttur til Sverige.

De siste årene har turen gått til Daftø Camping og Feriesenter litt syd for Strømstad.

Vi har reist fredag morgen og tilbrakt 2 døgn på Daftø i fine campinghytter. Billig overnatting er det også, i 6-sengs hytter.

Det har variert noe i antall medlemmer som har vært med, på det meste har vi reist 20 personer.

I år var vi dessverre færre som reiste. Hvorfor er ikke så godt å si for tilbudet ble sendt ut til alle betalende medlemmer. Men tur ble det likevel, og vi reiste søndag morgen med ferge fra Sandefjord og hadde en deilig frokost om bord. Denne gangen skulle vi bare ha en kort handletur, og ha med oss en overnatting.

Etter å ha unnagjort innkjøp av mat som vi kunne kose oss med,

dro vi direkte til Daftø for å bli sjekket inn.

Hyttene vi skulle ha lå på Solhøyden, med utsikt over det meste av området. Været var bra til å være midt i september, sol og behagelig temperatur som gjorde at vi kunne sitte ute å kose oss.

Bare litt synd at vi stort sett var de eneste som var der akkurat da, men det hadde selvfølgelig sin årsak i at alle de andre som hadde tilbrakt weekenden der var reist hjem. Så vi må nok satse på en helg neste gang, slik vi har brukt å gjøre.

Siden vi var 9 personer denne gangen ble det til at vi spiste middag sammen på en av hyttene, med masse godt humør på hele gjengen. En sen kveldstur etter middagen ble det, og Piratbyen med alle de nye hyttene/leilighetene med sine særegne navn og utsmykning måtte vi se nærmere

på. Et fint sted for familier med barn vil jeg tro. Må nok tilstå at det har vært mer «liv» tidligere når vi har vært flere samlet, og har nok gått atskillig senere til sengs enn hva vi gjorde denne kvelden.

Etter en solid frokost mandag morgen reiste vi direkte til Nordby Kjøpesenter for å ha med litt «proviant» hjem. Neste stopp ble ved Svinesund-marknaden, og der gikk det en del timer på å besøke de ulike forretninger og fylle opp bagasjeplass.

Grensepasseringen gikk greit for alle, og en time senere var vi faktisk allerede om bord i ferga fra Moss til Horten.

Disse turene blir lagt opp for å få brukt midler vi blir tildelt fra Fylkeslegen. Egenandelen bruker å være lav, og dekker det aller meste. Vi kan si at også denne turen ble vellykket, men at det selvfølgelig hadde vært ekstra hyggelig om flere av medlemmene kunne blitt med. Vanligvis er det stort sett de samme som er med år etter år, med denne gangen hadde vi med et nytt medlem som selv sa det hadde vært en kjempehyggelig tur.

Vi kan også trygt anbefale Daftø Camping som reisemål, og det blir nok heller ikke siste gangen for oss i Aust-Agder.

«Turdeltaker»

Møre og Romsdal lag av LFFL

Etter noen tunge år for laget vårt, ser vi nå muligheten for bedre tider.

Årsaker som frafall i styre og problemer med ny rekruttering, har gjort driften laber.

Møre og Romsdal er et stort fylke med store avstander. Det kan bli

strevsomt og kostbart for den enkelte å komme på møter i foreningen. Dette kan være en mulig årsak til liten aktivitet i laget.

Vi prøver nå å legge møtene våre til forskjellige deler av fylket, vi håper med dette å få flere medlemmer til å møte opp.

I november hadde vi et medlemsmøte i Spjelkavika. Vi fikk der fire nye medlemmer.

Vi vil oppfordre alle som er medlemmer av LFFLs lokallag, om å møte opp på de aktivitetene som er i laget. Dette ikke bare for sin egen del, men også for andre, som kan ha stor nytte av ditt nærvær og de erfaringer du sitter inne med.

Buskerud Lag av LFFL

Buskerud lag av LFFL har i helgen 28. – 30. september hatt et vellykket seminar på Lampeland Kurs og Konferansesenter.

Vi var 24 deltakere på kurset. Foredragsholder var Solbjørg Talseth fra Norsk Selvhjelpsforum, hun var flink til å få oss til å delta aktivt så det ble noen interessante og lærerike kurstimer både lørdag og søndag.

Selv om temaet var vanskelig følte vi alle at vi hadde lært noe, og at vi skal prøve og ta det med oss inn i hverdagen slik at det blir lettere.

Helgen gav oss også rikelig med tid til sosialt samvær, med mye god mat, mye latter, dans og hygge.

Kurset handlet om angst, psykisk helse om hvordan mestre det. Bli bevist på det negative, akseptere det, prøve å gjøre noe positivt ut av det.

Det skjer positive ting rundt oss, som vi ikke ser eller oppdager fordi vi er for fokusert på det negative.

Negativ tenking: «Livet mitt blir aldri det samme, jeg får ikke til det jeg gjorde før.»

Positiv tenking: «Jeg har forandret meg etter skaden, men har fortsatt mye å gi de rundt meg, og det er verdifullt.»

Solbjørg var også og holdt et kurs for oss i fjor, og fattet stor interesse for LFFL-saken. Hun vil komme tilbake til oss i januar og prate med oss, sammenfatte det, og hun vil bruke de erfaringer vi har overfor myndighetene, og til å kurse leger og andre ressurspersoner, da hun holder kurs for dem. Dette ser vi fram til slik at vi kanskje om noen år møter folk i systemet som forstår *løsemiddel-skader*. Det er lov å håpe.

Med hilsen for styret
i Buskerud lag av LFFL

Jan Arne Dammen

Tegn abonnement på SYNDROM

Tidsskrift for Landsforeningen for Løsemiddelskadde

Navn _____

Adresse _____

Postnr/-sted _____

Fire utgaver i året. Abonnementspris kr 100,- pr. år.

Sendes LFFL, Postboks 9217 Grønland, 0134 Oslo

LFFL Sør-Trøndelag på Danmarkstur

Søndag 10. juni dro 15 forventningsfulle og glade personer med buss til Danmark.

Denne turen kom i stand ved at vår primus motor Bjørn Brustad tok kontakt med Klæbu-ruta i Trondheim og la fram våre ønsker om en tur. Der fikk han god hjelp med opplegget for turen og en hyggelig pris.

På bussen ble vi mottatt av en smilende og opplagt bussjåfør, og en vertinne som hadde lagt alt til rette for at denne turen skulle bli så hyggelig og lærerik som mulig.

Vår første stopp var Alvdal hvor vi hadde bespisning og vi fikk strekke på beina.

Så gikk turen videre nedover Østerdalen og vi ankom Oslo i kveldingen og Danske-båten som mange kaller Danse-båten.

En lystig gjeng inntok middagen om bord med masse god mat og drikke, og etterpå var det dans til ut i de små timer.

I solveggen ser vi fra venstre: Grete Lian, Bjørn Brustad, Carl Brustad, fru Randi, Sverre Iversen og Emil Wærnes.

Neste morgen var vi i Fredrikshavn og vi kjørte med buss til Ålborg, hvor noen inntok Danmarks største kjøpesenter Bilka. Andre så seg rundt i Ålborg sentrum og besøkte Jomfru Anes gate med alle utstedene og inntok frokostbiffen og en øl, lik våre danske venner som kan kunsten å hygge seg.

På vei tilbake til Fredrikshavn og båten, var vi innom en kjøpmann og handlet vår kvote på kjøtt m.m., som butikken pakket og busselskapet tok over og fraktet hjem for oss.

Denne kvelden hadde vi det like hyggelig som kvelden før. Men noen av oss kom seg tidligere til sengs da vi fikk en del sjøgang, og da var køya god å ha.

Neste morgen kjørte vi oppover Gudbrandsdalen med stopp for

frokost og så kjørte vi innom Løtens gamle brenneri som er gjort om til lysstøperi og utstilling.

De kjøpelystne fikk utfolde seg blant alle de flotte gaveartiklene og bruke noen kroner.

Dombås var neste stopp, med turens siste middag sammen. Den hadde vi på Dombås gamle hotell med god mat og en atmosfære fra en svunnet tid.

Turen gikk nå tilbake til Trondheim med diverse konkurranser og historier over bussens radio.

Konklusjonen på denne turen var at alle hadde hygget seg og blitt bedre kjent med hverandre.

En slik tur håper vi at flere lokallag vil ta, for det var TOPP.

Hilsen LFFL Sør-Trøndelag

Medlemsfordeler

Rabattavtale med oljeselskapene Esso, Statoil og hydro Texaco.

Ved å kontakte NHFs medlems-service på telefon 22 17 02 55 får du tilsendt søknadsskjema om kort for NHF-medlemmer hos disse oljeselskapene.

Statoil

25 øre per liter bensin og diesel på pumpepris direkte på faktura. 2% på smøringssolje, 15 øre på fyringsolje og parafin, 2% på leiebilpris, 2% på vask, 2% på kiosk og øvrige varer. Rabatt gis som Domino-poeng.

Hydro Texaco

30 øre per liter bensin på pumpepris.

Esso

30 øre per liter bensin på listepriis.

AVIS - Bilutleie

Avtale om leiebiltjenester mellom NHF og Avis bilutleie.

Avtalen gjelder person-, kombi- og varebiler og minibusser. AVIS har biler med automatgir (stasjonsvogn m/automatgir og m/håndgass). Det finnes bil med venstre pedal (kan monteres raskt av og på).

AVIS har 15 stk 9-seters kombibiler. De har løs rampe som følger med. I disse bilene kan en ta ut midterste seterad, og det er plass til en rullestol. Det er da 6 seter igjen.

Rabatt for NHF-medlemmer:

15% på AVIS lokaltilbud, week-end-, sesong- og månedstilbud. 25% på AVIS standardpriser.

Forsikringstilbud i Gjensidige

Norges Handikapforbund har forhandlet fram nye og meget gunstige forsikringsordninger i Gjensidige for

medlemmene. Vi mener avtalen, som trådte i kraft 1. mars 1998, gir det enkelte medlem store fordeler som man nå kan dra nytte av. I bunnen av avtalen ligger det politiske målet; å få til en livsforsikringsordning for mennesker med funksjonshemninger.

Livsforsikring

Vi er følgelig mest fornøyd med at funksjonshemmede gjennom en avtale med Gjensidige gis mulighet til å tegne en god livsforsikring for 1.200 kroner per år. Utbetalingsbeløpene varierer etter alder og risikoklasse.

Skadeforsikring

Norges Handikapforbund har også forhandlet fram betydelige rebatter for NHF-medlemmer på skadeforsikringer. Tilbudet omfatter alle ordinære private skadeforsikringer og gir prisrabatt fra 10 - 14 % avhengig av kundeforholdets varighet.

Medlemmer som allerede er kunde i Gjensidige vil automatisk få NHF-rabatten ved første hovedforfall etter 1. oktober 1998 hvis de melder fra om at de er medlemmer i NHF.

Ring Gjensidige gratis grønt nummer 800 40 019 for nærmere opplysninger og tilbud.

Medlemmer av Norges Handikapforbund har fått tilsendt brev og brosjyrer om forsikringsordningene.

Rabattavtale med Norges Automobil-Forbund (NAF)

NHF-medlemmer kan oppnå redusert medlemskontigent i NAF.

Hovedmedlemskap

- Inkluderer Veitjeneste
Inneholder alle kjente medlemsfordeler og inkluderer i tillegg NAF

Veitjeneste med 0 kroner i egenandel. Ordinær pris 625 kroner. Redusert kontigent 485 kroner.

Basisedlemskap

Inneholder alle kjente medlemsfordeler – unntatt Veitjenesten. Ordinær pris 420 kroner. Redusert kontigent 280 kroner.

Det finnes også andre medlemskategorier, kontakt NAF Medlemsinformasjon på 810 00 606 eller bruk Internett: www.naf.no.

«Norge på kryss og tvers» – Tilgjengelighetsguiden

I tilgjengelighetsguiden kan du velge blandt 1.050 reisemål i Norge. Guiden er med bruker- og lesevennlig, med tydelige symboler og tegn.

NHF-medlemmer får boka gratis, ved å henvende seg til Medlems-service. Boka er trykket i et opplag på 10.000, og er forbeholdt egne medlemmer. Den er ikke for salg.

«Fergesamband i Norge»

En oversikt over tilgjengelighet på fergesamband. Heftet er gratis for medlemmer i NHF. Kontakt medlems-service for tilsendelse av guiden.

Medlemskontigent må være betalt for å kunne benytte seg av NHFs medlemsfordeler!

Kontakt Medlems-service dersom du er medlem og få tilsendt nærmere informasjon.

Spørsmål?

Kontakt: Medlems-service på telefon 22 17 02 55 eller NHF, Postboks 9217 Grønland, 0134 Oslo.

Dine rettigheter som yrkesskadet og gangen i en yrkesskadesak

Innhold:

- I. Innledning - Advokatbistand
- II. Gangen i en yrkesskadesak
- III. Rettigheter fra Folketrygden
- IV. Dine rettigheter i forhold til forsikringsselskapet
- V. Private forsikringer
- VI. Forhold til Advokaten

Av advokat Roger Foyen

I. Innledning - Advokatbistand

Som yrkesskadet dukker det opp en rekke spørsmål i forhold til dine rettigheter ovenfor arbeidsgiver og ansvarlig forsikringsselskap, i forhold til egne private forsikringsordninger, og ikke minst i forhold til folketrygden. Sentrale spørsmål i den forbindelse er hvordan din sak blir håndtert fra advokatens side, hvilke oppgaver advokaten skal ta tak i og hvor lang tid det må påregnes at saksgangen tar.

Ofte vil det være slik at trygden ikke foretar de nødvendige godkjenninger av yrkesskade. Forsikringsselskapet vil således avslå ethvert ansvar med begrunnelse i manglende årsaksammenheng. Det vil da være en tvist fra første stund. Denne orienteringen er i utgangspunktet myntet på reelle godkjennbare yrkesskader/sykdommer, men tar også for seg saksgangen ved tvist.

Når du engasjerer en advokat i din yrkesskadesak er det viktig å kontakte en advokat med erfaring fra slike saker. Dette fordi saker av denne karakter er til dels spesielle med mange, ukjente og sam-

mensatte problemstillinger. En advokat med kunnskap og erfaring om emnet vil langt raskere kunne stake ut den riktige kursen fra første stund.

Jeg vil derfor anbefale at du tar opp dette spørsmålet med advokaten før du går nærmere inn på saken. Dersom advokaten du oppsøker ikke har den nødvendige kompetanse, så be om å bli henvist til en kyndig kollega. For øvrig kan Advokatforeningen kontaktes vedrørende spørsmål om valg av advokat, også ulike foreninger m.m.

En advokat plikter å sørge for at dine rettigheter blir ivaretatt i forhold til forsikring og trygd, og at du får gjennomslag for de rettigheter du har krav på. Det er av sentral betydning at advokaten får alle korrekte og nødvendige opplysninger i forhold til saken. Når man engasjerer en advokat bør det utarbeides en oppdragsavtale. Dette kommer jeg nærmere tilbake til nedenfor.

II. Gangen i en yrkesskadesak

En yrkesskadesak følger et tosporet system som henger nøye sammen. Det ene er skadesaken i forhold til arbeidsgiver og ansvarlig forsikringsselskap. Det andre er den trygdemessige delen av saken. Jeg kommer nærmere inn på den trygdemessige delen av saken nedenfor. Det er imidlertid slik at trygdemessige godkjenninger ofte må ligge til grunn før forsikringsselskapet tar tak i saken.

Når en skade har inntruffet på arbeidsplassen skal arbeidsgiver melde denne til Arbeidstilsynet. Arbeidsgiver plikter også å innsende en skademelding til trygdekontoret, og bidra til at slik innsendelse også sendes til forsikringsselskapet der yrkesskade-forsikringen er tegnet. Når slik skademelding innkommer til forsikringsselskapet vil det bli opprettet en skadesak, og saken får et skadenummer. Den advokat du har kontaktet kan innhente alle sentrale opplysninger i saken fra forsikringsselskap, trygdekontor, sykehus, lege, fysioterapeut m.m. dersom han har en fullmakt til å innhente slike opplysninger fra deg som skadelidt.

Det er nødvendig å innhente en anseelig mengde dokumentasjon for å få et best mulig bilde av sakens faktiske side. En fullmakt til å innhente slik dokumentasjon er en forutsetning for at advokaten skal kunne bistå deg på en forsvarlig måte.

Det er særlig viktig at advokaten får tilgang på primærhelsejournaler fra din faste lege samt alle øvrige medisinske erklæringer, og ikke minst spesialisterklæringer. Selv om det foreligger spesialisterklæringer i saken kan det bli nødvendig å innhente nye spesialisterklæringer fra alternative spesialister for å få belyst din skade på en best mulig måte. Dersom forsikringsselskapet ikke vil betale for denne, bør man uansett sørge for å innhente en slik erklæring, f.eks. ved å be din primær-

lege henvise deg til spesialist-utredning. Da vil normalt trygden dekke inntil halvparten av de utgifter som påløper.

De spesialister som det er naturlig å henvende seg til når det gjelder kjemiske skader/løsemiddelskader er nevrolog, nevropsykolog og spesialist i arbeidsmedisin. Valget av spesialist kan få stor betydning for utfallet av din sak, og du bør overlate selve valget til din advokat dersom du ikke selv har egne tanker og meninger om hvem som bør avgi erklæringene. For de ovennevnte spesialfelter, er det av stor viktighet at man på en best mulig måte kan dokumentere eksponeringshistorikken og forholdene på arbeidsplassen der man har blitt eksponert for løsemidler, eventuelt påført andre typer fysiske skader.

Dersom det foreligger en hjerne-skade vil en utredning hos nevrolog og nevropsykolog høre nøye sammen. Når det gjelder **nevrologisk undersøkelse** innebærer dette en undersøkelse spesielt innrettet på nervesystemet og deres funksjoner. Den omfatter gjennomgang av hjernenervene (øyebevegelser, mimikk, følelse i ansiktet m.m.), følelser på kroppen (trykk, berøring, smerte, muskelkraft, samordning og koordinasjon av muskelbevegelser, reflekser).

En **nevropsykologisk undersøkelse** vil være en utredning av forholdet mellom atferd og strukturer på den ene side, og funksjoner i nervesystemet på den annen side. En nevropsykologisk vurdering skal bedømme de praktiske konsekvensene av skadene i forhold til skole, arbeidsliv eller selvhjelpenhet i dagliglivet. I en

nevropsykologisk undersøkelse ligger en rekke ulike typer tester som vil lede frem til en nevropsykologisk status eller konklusjon.

En utredning hos **spesialist i arbeidsmedisin** vil være en utredning av hvilke konsekvenser arbeidsmiljøet og f.eks. ulike typer eksponering har hatt for den menneskelige organisme. I så måte er det av betydning hvor lenge eksponeringen har vedvart, intensiteten, hva slags type stoffer man har vært utsatt for, ventilasjonsforhold, arbeidsmiljøet for øvrig, herunder om det er brukt verneutstyr, åndedrettsvern m.m. Det er viktig å få angitt størrelsen på de rom der eksponeringen har funnet sted.

For å få en skikkelig utredning vil det ofte være nødvendig at man har konsultert alle de tre ovenfor nevnte spesialiteter.

Det er ikke vanlig å oppsøke spesialister før det har gått noe tid etter en konstatering av skaden. Skaden skal ha stabilisert seg. Det er ikke uvanlig å vente i ca to år.

Saksbehandlingstiden kan for øvrig få yrkesskadesaker til å strekke seg over flere år. Dette er alt avhengig av hva som blir resultatet i de ulike undersøkelser, utredninger og er avhengig av hvordan forsikringsselskapet stiller seg til saken. Det tar ofte betydelig lengre tid når sakene er medisinsk uoversiktlige og kompliserte.

Dersom forsikringsselskapet ikke erkjenner ansvar kan det bli nødvendig å gå til rettslig skritt enten ved å ta ut forliksklage eller stevning til retten direkte. Det er også en mulighet å få behandlet saken

f.eks. i forsikringsklagenemnda. Sistnevnte er en uavhengig klagenemnd for denne type saker, og skadelidte løper ingen økonomisk risiko ved en slik nemndbehandling. Nemndavgjørelsen er rådgivende og ikke bindende for partene.

III. Rettigheter fra Folketrygden

Dersom du blir **sykmeldt** på grunn av skaden har du normalt krav på sykepenger i fra folketrygden. Sykepengene løper i inntil ett år fra inn gitt sykemelding og gir vanligvis 100% dekning av din faste normale lønn. Sykepengene vil imidlertid ikke dekke blant annet overtidsgodtgjørelse. Det er et tak på sykepenger på ca kr 250.000, slik at de med lønn utover dette ikke får full inntektstapkompensasjon.

Etter ett år med sykepenger er det vanlig å gå over på **medisinsk rehabilitering** og man mottar rehabiliteringspenger. Slike ytelser utgjør ca. 2/3 av fast lønn, og det oppstår her et klart og målbart inntektstap. Her kommer også i tillegg tap fordi du ikke får med deg årlige lønnsjusteringer. Trygdeytelsene baserer seg nemlig på den inntekt man hadde før skaden. Dette tapet skal forsikringsselskapet dekke.

Det er et vilkår for rett til rehabiliteringspenger at man mottar aktiv behandling med utsikt til bedring av arbeidsevnen. Man får gå på rehabiliteringspenger i ett år. Det er vanlig at retten til rehabiliteringspenger bortfaller dersom man uten tilstrekkelig grunn vegrer seg for å motta tilbud om behandling, rehabilitering eller yrkesrettet attføring.

Etter å ha gjennomført perioden med rehabiliteringspenger vil du gå over på yrkesmessig attføring dersom du fortsatt ikke makter å arbeide. Attføringspenger ligger på samme nivå som rehabiliteringspenger. Når du går over på attføringspenger vil trygdesaken bli overført fra det lokale trygdekontoret til arbeidskontoret. Det er arbeidskontorets oppgave å forsøke å hjelpe deg tilbake til arbeidslivet. Man ønsker derfor å utprøve såkalt jobbtrening i et yrke som man mener kan ligge til rette for deg. Dette kan gjelde forskjellige typer arbeid. Den arbeidsmessige delen av situasjonen vil være avklart vanligvis innen ca ett år. Når det derimot gjelder unge skadelidte kan rehabiliteringsperioden være lenger og noen ganger to til tre år.

Uførepensjon kan bli aktuelt hvis du etter rehabiliteringsperioden ikke er i stand til å gå tilbake til arbeidslivet eller f.eks. kan arbeide i redusert stilling (50%). Trygdesaken vil da bli overført til trygdekontoret igjen. Er arbeidsevnen nedsatt med minst 50% har du krav på uførepensjon. Ved godkjent yrkesskade vil det være tilstrekkelig at ervervsevnen er nedsatt med 30%.

Når det foreligger en gradert uførepensjon vil det vanligvis oppstå et inntektstap som forsikringsselskapet plikter å erstatte. Uførepensjonen gjelder i utgangspunktet frem til fylte 67 år, men uføresaken kan bli vurdert allerede etter to til tre år. Dette gjelder særlig for de unge skadelidte.

Når man har fått godkjent sin skade som yrkesskade eller sykdom, inntreer en rekke fordeler når skaden eller sykdommen har

skjedd på arbeidsplassen. Man vil da kunne få rett på menerstatning fra trygden dersom den medisinske invaliditet er minst 15%. Man vil få bedre rett til dekning av utgifter til lege og medisiner.

Slik den faktiske rettstilstanden er i dag er det nødvendig at man har fått godkjent sin yrkessykdom/skade for å få fullt gjennomslag ovenfor forsikringsselskapet. Dette er i strid med intensjonene bak lov om yrkesskadeforsikring som trådte i kraft 1.1.90. Her var forutsetningen at forsikringsselskapene skulle foreta egne selvstendige vurderinger uavhengig av trygdens avgjørelse. Dette ikke minst for å korte ned på den lange saksbehandlingstiden i yrkesskadesaker.

IV. Dine rettigheter i forhold til forsikringsselskapet

Forutsetningen for klare rettigheter i forhold til forsikringsselskapet vil være som nevnt en godkjent yrkesskade, samt at din yrkesskade/sykdom er konstatert etter at lov om yrkesskadeforsikring trådte i kraft 1.1.90. Man er da dekket innunder den obligatoriske yrkesskadeforsikringsloven som gir klare rettigheter ved beregning av økonomisk tap. Etter siste høyesterettspraksis er rettstilstanden slik at det med konstatering menes at skaden er tilnærmelsesvis diagnostisert.

Dersom man f.eks. før 1990 hadde en begrunnet mistanke om at man hadde en løsemiddelskade eller for den saks skyld selv var overbevist om dette, er dette ikke tilstrekkelig dersom den medisinske ekspertise først deler denne oppfatning på et senere tidspunkt. Først da er skaden konstatert.

Når det er spørsmål om hva man har krav på i forhold til forsikringsselskapet, skal det opplyses at det er et generelt erstatningsrettslig prinsipp at erstatningen er et supplement til trygden. Dette betyr at man først må utprøve alle trygderettigheter og legge disse til grunn for erstatningsberegningen. F.eks. er det slik at man ikke kan få fullt ut både menerstatning fra forsikringsselskapet og fra folketrygden.

For skader konstatert etter 1.1.90 blir den økonomiske erstatningsberegning foretatt etter såkalte standardiserte prinsipper. For konstatering fra 1990 og frem til 1991 blir beregningen foretatt etter de skjønnsmessige erstatningsregler i skadeerstatningsloven. De standardiserte reglene vil utgjøre den mest praktiske del av erstatningsoppgjørene. Jeg viser til følgende erstatningsposter:

1. Men- og grunnerstatning

Den standardiserte beregningsmetoden innebærer at menerstatningen og såkalt grunnerstatning beregnes ut i fra kriterier og gradering av medisinsk og ervervsmessig invaliditet, alder på skade- og oppgjørstidspunktet.

Under menerstatning er erstatning for tapt livsutfoldelse beregnet lavt i forhold til den standardiserte modellen fordi det er tatt hensyn til menerstatningen fra trygden. Grunnerstatningen er en erstatning for fremtidig inntektstap og vil være særlig fordelaktig for personer som i utgangspunktet har hatt lav inntekt. Erstatningsberegninger for grunnerstatning baserer seg på at man som minimum har hatt en inntekt på syv ganger grunnbeløpet i folketrygden.

I tillegg til ovennevnte standardiserte poster skal følgende poster fortsatt være skjønnsmessige:

2. Påført inntektstap

Dette er tap som løper fra skadetidspunktet og frem til oppgjørstidspunktet. Dette vil være datoen når det endelig erstatningsoppgjør finner sted. Påført inntektstap utgjør differansen mellom den inntekt du ville hatt uten skaden og den inntekt du faktisk har hatt i form av sykepenges, attføringspenge, rehabiliteringspenge og eventuell uførepensjon.

Erstatninger for påført inntektstap utbetales som brutto erstatning, således at utbetalingen foretas inklusiv skatt, og det er du selv som må forestå innbetalingen av skatt. Det er tilrådelig at man avsetter skattedelen på en særskilt konto slik at pengene er tilgjengelig når skatten kreves innbetalt.

I enkelte tilfeller er det mulig å søke om reduksjon i skatteinnbetalingen, eventuelt ettergivelse. Dette fordrer imidlertid særlige forhold og vil aldri være hovedregel.

3. Påførte og fremtidige ekstrautgifter

De utgifter man ikke får dekket gjennom trygden til legebesøk, fysioterapi, tannlege m.m. skal du i utgangspunktet få dekket av forsikringsselskapet. Det skal også dekkes utgifter til transport til og fra legebesøk og behandlinger. Det er viktig å ta vare på alle kvitteringer slik at utgiftene kan dokumenteres. Kvitteringene kan

være til stor hjelp for å vurdere de fremtidige merutgifter. Dersom man har behov for særlige hjelpemidler til ombygging av bolig, eventuelt kjøp av ny bolig er disse også i utgangspunktet dekningsmessig. Det er også tidligere vært slik at relevante utgifter til vedlikehold og rengjøring av egen bolig har vært dekningsmessig som fremtidige ekstrautgifter. Det har imidlertid nå falt en høyesterettsdom som vil gjøre det vanskelig å få gjennomslag for dette kravet. I denne dommen sier man at slike utgifter skal inngå i grunn-erstatningen dersom utgiftene ikke kan sies å dekke etter endt omsorgsbehov for den person som er skadd.

Mitt råd er imidlertid at man fortsatt må utprøve slike krav ut fra det prinsipp at to saker aldri er like.

V. Private forsikringer

Vær oppmerksom på at gjeldsforsikringer, tegnede forsikringer mot uførhet, ulykkesforsikringer, private eller kollektive via arbeidsgiver eller fagorganisasjon kan komme til anvendelse i din sak. Det kan også være aktuelt å sjekke ferie- og fritidsforsikringer idet disse kan også være dekningsmessige ved yrkesskade. Det kan også i enkelte tilfeller være forsikringer gjennom kredittkort, medlemskap i foreninger m.m.

VI. Forholdet til advokaten

Det er viktig å være klar over at det er du som engasjerer advokat som er oppdragsgiver og på den

måten ansvarlig for dekning av advokatens salær og utgifter. Det er slik at forsikringsselskapene plikter å dekke utgifter for det som heter nødvendig juridisk bistand. I praksis innebærer dette at advokatutgifter sjelden dekkes fullt ut. Det er således påregnelig at du selv må dekke en viss egenandel av advokatsalæret.

Når advokat engasjeres bør det opprettes en oppdragsavtale som regulerer forholdet mellom deg og advokaten.

Det er for øvrig advokatens oppgave å undersøke om det foreligger eventuelle rettshjelpsdekninger gjennom forsikringsselskap eller gjennom fylkesmannen dersom forsikringsselskapet ikke dekker advokatutgifter f.eks. fordi de ikke erkjenner ansvar. Rettshjelpsdekning gjennom fylkesmannen fordrer at man har begrenset inntekt. Dette bør helst ikke overstige kr 150.000. Dersom man er gift vil ektefellenes inntekt bli samordnet. Forsikringsselskapene har såkalt rettshjelpsdekning i de fleste innbo- og løseforsikringer. Dessverre gjelder sjeldent disse forsikringer ved yrkesskade.

Under sakens gang skal advokaten påse at alle kopier av utsendte brev blir sendt til deg. Det er viktig at også du tar kopi av alle utgående brev slik at din saksmappe blir overensstemmende med advokatens.

Dette er sakset fra LFFLs sider på internett.

SESAM

– revolusjonerende miljøsystem for begrensning av helseskadelig arbeidsmiljø

Etter en konsekvensanalyse av planlagte nye forskrifter for behandling av løsemidler slår Arbeidstilsynet fast i en oppsiktsvekkende rapport at 1300 mennesker dør hvert år i Norge, som følge av løsemidler de har kommet i kontakt med på jobben.

Omkring 200 000 norske arbeidstakere eksponeres daglig for løsemidler i arbeidet.

Det registreres 100 nye tilfeller av varige hjerneskader hvert år i Norge.

En norsk oppfinnelse har allerede vakt oppsikt i det europeiske og amerikanske markedet innen fagfeltet: Oppbevaring av løsemidler, maling og brannfarlige vesker.

Systemet er konstruert med høy kvalitet, unike egenskaper og moderne framtidrettet sikkerhetsteknologi som plasserer systemet i en særklasse på dagens marked.

Miljøspesialister i Norge uttaler at det er det sikreste HMS-baserte oppbevaringssystem for løsemidler og brannfarlige væsker som de har sett. Systemet er konstruert for å redde menneskeliv og bygninger og er registrert i Norge med navnet SESAM.

Forsikringsselskapene har begynt å vise økende interesse for dette komplette systemet som kan spare dem for virkelige store erstatningsbeløp over tid.

Systemet har allerede hindret en gasslekkasje som kunne fått et

katastrofalt utslag for mange personer og bygninger. Ved kontinuerlig å trekke ut de tilstrømmende tunge gassene ved gulvet ble det bare sporadisk ufarlige brann-tilløp.

Samtlige 12 eksperter inklusive branninspektører og arbeidstilsynets kontrollører regner med at systemets sikkerhet utvilsomt vil hindre mange ulykker i framtiden, og at dette som er alene på verdensmarkedet med sitt unike HMS-opplegg, burde vært påkrevd av offentlige myndigheter straks.

Systemet er patentert i EU, Norge, USA, og andre store industriland står for døren.

EUROPEAN SAFETY FEDERATION som har 14 medlemsland tilsluttet sin organisasjon har meldt sin interesse for SESAM.

Landets største byggeorganisasjon, Forsvarets bygningstjeneste (FBTSV), valgte SESAM til sine verksteder, fjellanlegg m.fl., grunnet sikkerhetsforhold SESAM dekker. Det fjerner også de livsfalige tunge gassene fra gulvet i rom hvor det er montert. SESAM bygges nå opp med et av verdens beste gassfilter og er der-ved også relatert til oljeindustrien.

HMS-kravene er gjennomgått og testet av offentlige myndigheter med topp karakter. Arbeidstilsynet i Bergensavdelingen har testet

det interne brannslukkingssystemet med topp resultat.

SESAM passer for skolens sløyd-saler, statlige og kommunale anlegg, verksteder, bensinstasjoner, fjellanlegg, malingsfabrikker, oljerelatert industri, lagre, flyplasser, tog- og busstasjoner, kloakkrensaneanlegg, butikkssentre, kjemisk industri, gruver avfallsstasjoner, boligblokker, laste- og rutebåter, rederier, parkeringshaller, tunneler osv.

Systemet styres av et autosystem klargjort for SD-anlegg (sentralstyring) og kan leveres komplett med alt utstyr eller kun hovedskap. Flere hovedskap satt i system kan erstatte egne oppbevaringsrom for løsemidler, malingsprodukter m.v. Denne løsningen vil bli langt billigere enn å lage til avsugningsrom. Hovedskapet kan leveres i flere størrelser og tilpasses de fleste behov.

Brannsjefer og inspektører har besiktiget demonstrasjonssystemet og det var som en brannmester fra et større distrikt utalte:

«Jeg har ikke lov å reklamere for SESAM, men jeg skal jammen anbefale det»!

Systemet er ikke avhengig av andre ventilasjonstekniske anlegg og arbeider på egne sikkerhetsmessige prinsipper. Det leveres med gassfilter og har egen lyd-demping.

Hovedskapet er utstyrt med luftinntak i bunn og avtrekk i topp, og ved hjelp av et eksplosjonssikkert viftesystem vil det til enhver tid trekke luft inn i bunnen av skapet og ut i toppen av skapet etter luftgardinmønsteret.

Avtrekkssystemet gir undertrykk inne i hovedskapet slik at forurenset luft eller gass ikke kan lekke ut. Dører og topplate har spesialpakninger som holder skapet tett og som ved brann ikke utvikler farlige gasser.

Fordampning av væsker fra oppsamlingskaret i bunnen av hovedskapet blir volumisert av den luften som strømmer gjennom luftinntaksdysene og derved frakket i sterkt fortynnet tilstand oppover og ut av skapet.

Systemet er utstyrt med branntermostat, og om det skulle oppstå overoppheting, brann, etc. vil branntermostaten bli utløst – dvs. at miljøsystemet lukkes ved at viften stopper, spjeldet stenges og en rød varsellampe tennes. Dette skjer ved 62 grader og når temperaturen har nådd 78 grader vil det automatiske brannapparatet bli utløst og brannen slukket.

Hvis strømmen går, stenges spjeldet slik at kald luft ikke strømmer ned i skapet og presser ut eventuelle gasser i luftinntakene ved gulvet.

Som ekstrautstyr kan det leveres spesielle dysesystemer som tetter inntakshullene hvis undertrykket

blir borte – noe som er særlig viktig for oljeindustrien, fjellanlegg mv.

Oppstår det en eksplosjon i skapet, er dette utstyrt med et topplokk som er hengslet i forkant og slår opp i 60 grader og stenges, slik at brennende løsemidler og splinter vil få utslag mot lokket og veggen og ikke ut i rommet. Skapet er utstyrt med godkjent sikkerhetslås.

Innvendige hyller er perforerte med oppbrettskanter for å forhindre at luftgardinmønsteret blir svekket. Hyllene er klargjort for eksplosjonsstyring.

Hovedskapet er produsert i 2 mm stålplater i standard størrelse (2,1 x 1 x 0,6m), men kan leveres opp til størrelser som dekker oppbevarig av inntil 6 stk 200-liters fat med løsemidler e.l.

Dette er et styrt, kvalitetsgjennomført og fremtidsrettet ikke-brennbart komplett sikkerhetssystem. Med automatisk kontroll og digital internstyring av alle funksjoner, som er i samsvar med

de skjerpede nye HMS-forskriftene i Arbeidsmiljøloven.

Systemet skjermer bedriftens medarbeidere som arbeider med løsemidler, eller som er tilstede i lokaler hvor løsemidler forefinnes. Ikke minst skolebarn og ungdommer er sterkt utsatt for helseskadelige påvirkninger av de tunge livsfarlige gassene i sløydrom, kjemi- og fysikkrom. Dette kan gi alvorlige helseskader under oppveksten. Aspo AS-systemet er konstruert for sikker og betryggende oppbevaring av løsemidler, maling og brannfarlige væsker for alle forhold.

For nærmere informasjon:

Aspo AS

Epost: aspoas@online.no

Hjemmeside: www.aspoas.com

Tlf: 51 54 65 49

Faks: 51 87 21 64

Eller kontakt LFFL

v/Lars Kristian Hille

Postboks 168

4502 Mandal

Tlf: 38 26 11 65

Faks: 38 26 55 62

Mobil: 91 30 88 73

Farlig å puste på jobb

Nærmere halvparten av alle nordmenn risikerer luftveisplager på grunn av luften de puster inn på jobben. Ny norsk forskning viser hvem som er mest utsatt.

SAN FRANCISCO 24.5.01:

På den amerikanske lungekongressen i San Francisco denne uken presenterer norske forskere en serie studier om yrkesrelaterte pusteplager.

Én av legene som er i aksjon, er stipendiat Jan Brøgger. Han møter hevede øyebryn når han legger frem en studie fra lungeavdelingen ved Haukeland sykehus:

- Hele 46,7 prosent av alle hordalendinger oppgir å ha vært utsatt for støv eller gass på arbeidsplassen, sier Brøgger, som karakteriserer tallet som oppsiktsvekkende høyt. Oslofolk følger hakk i hæl med 41 prosent.

Samtidig viser en annen studie at nordmenn som en eller annen gang har vært utsatt for gass, støv eller asbest på arbeidsplassen, har nærmere doblet risiko for luftveisplager, sammenlignet med resten av befolkningen. 2819 personer svarte i 1985 på et spørreskjema om hva de pustet inn på arbeidsplassen. En utspørring av de samme personene elleve år senere viste at tidligere støv- og gasseksponering ga tydelig økt risiko for luftveisplager.

Piping mest utbredt

- Plagene folk fortalte om var hoste, tung pust, piping i brystet og astma. Nærmere 30 prosent av

de spurte oppga å ha vært plaget av piping i brystet. Også for de andre symptomene var det høye forekomsten. Slimhoste var den plagen som tydeligst hang sammen med luftforholdene på arbeidsplassen, sier lege og første-forfatter Tomas Eagan ved lungeavdelingen, Haukeland sykehus. Ifølge hans undersøkelse har drøyt én av fire nordmenn en eller annen gang vært utsatt for støv, gass eller asbest på arbeidsplassen. Han kjenner ikke til at det tidligere er gjort tilsvarende longitudinelle undersøkelser for befolkningen som helhet.

Vanligere er det å se på enkelte yrkesgrupper. På lungekongressen ble det lagt frem norske tall som viser at tunnelarbeidere er en utsatt gruppe.

Tunnelarbeidere

- Tunnelarbeideres lungefunksjon faller kraftig sammenlignet med anleggsarbeidere som jobber ute, sier spesialist i arbeidsmedisin, Bente Ulvestad. Konklusjonen er resultatet av åtte års fotfølging av norske tunnelarbeidere i blant annet Selmer, Statens Veivesen og Veidekke.

- Arbeiderne utvikler gradvis kronisk obstruktiv lungesykdom (KOLS). Det er nytt i verdenssammenheng at dette også gjelder tunnelarbeidere som ikke røyker.

Årsaken er trolig gass, støv og dieselpartikler i luften inne i tunnelene, sier hun.

Ulvestad presiserer at industrien allerede jobber aktivt med å forbedre situasjonen for arbeiderne. - Et viktig tiltak er å lukke de ansatte inne i egne kabiner når de jobber, for å hindre dem i å puste inn den skadelige luften. Ett år kan være nok for å sette i gang betennelse i lungene. Det viste en undersøkelse av forskalingsnekkere som jobbet i Nationaltheatret stasjon i Oslo etter at den var sprengt ut. Også denne undersøkelsen legges frem på kongressen.

Endrer immunsystemet

Lungefaren for arbeidere i aluminiumsindustrien har vært bedre kjent enn tunnelarbeidernes, og har i flere tilfeller hendt med erstatningssaker. I San Francisco presenterer lege Tone Sjaheim nå første ledd i en norsk undersøkelse der formålet er å finne ut hva arbeidet i aluminiumshallene gjør med immunforsvaret.

- Så vidt jeg vet er dette første gangen noen tar prøver av lungene til aluminiumsarbeiderne for å finne ut hva som skjer med immunsystemet, sier lege og stipendiat Tone Sjaheim.

I Norge arbeider trolig rundt 3000 mennesker som tunnel- eller aluminiumsarbeidere.

Artikkel fra Dagens Medisin

Likemannskurs

Sør-Trønderlags Lag av LFFL har gjort det igjen.

Første helg i november arrangerte LFFL Sør-Trøndelag, med Bjørn Brustad i spissen, et meget vellykket kurs om likemannsarbeid. Med fokus på hva likemannsarbeid i LFFL innebærer og viktigheten av dette.

Dette laget av LFFL har knyttet til seg personer, som laget kan ha stor nytte av i flere sammenhenger, deriblant kurs og konferanser. Noe som også preget likemannskurset de hadde nå i høst.

Av forelesere kan nevnes:

Erstatning
og yrkesskader
v/advokat
Jostein Reinås

Betydning av likemannsarbeid, familie, venner og sosialt nettverk.

v/leder av
Landsforeningen
for Polioskadde,
Birgit Bergh

Livskvalitet
– «smerteporten»
v/professor med.
Dr. philos og
psykolog
Svein Svebak.

Hvordan kan hovedstyret og lokallagene samarbeide med hensyn til likemannsarbeids videre framdrift.
v/Unni Jensen

Økonomi –
trygderett
– folketrygds-
loven og
sosialhelseloven
v/Wenke Tronvold.

Under oppsummering/evaluering med Emil Wærnes var konklusjonen klar.

Dette var veldig bra !

All honnør til dem som var med på og bidro til at kurset ble så vellykket.

Frode

Har du noe på hjertet – del det med andre!

Redaksjonen vil komme med en sterk oppfordring til alle lagene om å komme med stoff til Syndrom. Dette er en viktig del av et medlemsblad. Dette avspeiler aktiviteten rundt omkring i lokallagene og i de forskjellige deler av landet vårt.

I tidligere årganger av Syndrom var dette et fast innslag, dette vil vi prøve å få til igjen.

Klarer vi å lage et bra medlemsblad, får vi også få flere annonsører.

Dette igjen bidrar til å heve standarden på medlemsbladet vårt .

Håper de av dere som kan bidra, griper tak i dette og sender inn deres bidrag til redaksjonen.

Praktiske opplysninger:
Skriver dere innlegget på PC, send en diskett eller send det per epost. Innlegget kan også skrives for hånd.

Adresser:

Epost: frodegunstensen@c2i.net

Post: Frode Steen Gunstensen

Moen, 6440 Elnesvågen

Faks: 71 26 50 82

PS! Så neste gang får vi håpe at vi kan takke enkelte for å ha bidratt med stoff til SYNDROM.

Fire ganger i året får du tilsendt bladet Syndrom

Blad nr. 1, kommer 30. mars

Blad nr. 2, kommer 30. juni

Blad nr. 3, kommer 30. september

Blad nr. 4, kommer 15. desember

Manusfrist for innlegg i bladet er fire uker før utgivelsesdato.

Bedre service, flere medlemsfordeler i NHF

Landsmøtet 2001 fastslo at NHF's hovedfunksjon og satsningsområder fremover skal ved siden av interessepolitikk være å gi gode og varierte servicetilbud til sine medlemmer.

Av Eli Knøsen,
organisasjonskonsulent NHF

Medlemsundersøkelser har vist at råd og veiledning er en viktig medlemservice som flere ønsker å benytte seg av. Det er allerede mange medlemmer som daglig henvender seg til NHF sentralt med ønske om råd veiledning om rettigheter og muligheter i forhold til dagens lovgivning innen sosial, helse og trygd.

Pågangen er stor og behovet for kompetente rådgivere ikke min-

dre. Landsmøtet 2001 vedtok derfor å heve medlemskontingenten fra årsskifte for å kunne øremerke midler til ansettelse av flere som kan besvare disse henvendelsene. NHF håper denne sentrale tjenesten blir oppgradert med ansettelse av både en jurist og sosionomstilling allerede i første kvartal neste år.

For å finansiere disse stillingene har landsmøtet fastsatt å øke hovedmedlemskapskontingenten og husstandsmedlemskapskontingenten for årene 2002 og 2003

til henholdsvis 270,- og 135,- kroner, men økningen av kontingenten vil altså komme alle medlemmene til gode gjennom styrket rettighetsinformasjon og bedre medlemservice.

Hovedmedlemskap

kr 270,-

Husstandsmedlemskap

kr 135,-

Juniormedlemskap (0-14 år)

kr. 50,-

Tilleggsmedlemskap

kr 30,-

For studenter er det halv pris på hoved- og husstandsmedlemskap.

Ny ordning for medlemskap i NHF

Landsmøtet 2001 vedtok en mer fleksibel ordning som åpner opp for medlemskap hvor man vil – og som gir hvert enkelt medlem lik stemme uavhengig av hva slags tilknytning vedkommende har til organisasjonen.

Av Eli Knøsen,
organisasjonskonsulent NHF

Landsmøtet 2001 vedtok følgende i forhold til en ny og forenklet medlemskapsstruktur:

«Hovedmedlemskap i organisasjonen kan oppnås av enkeltpersoner som medlemmer av lokalag, NHFUs ungdomslag eller som direkte medlemmer i fylkeslaget. Alle medlemmer er individuelle medlemmer av NHF.

Medlemmer kan tegne tilleggsmedlemskap i andre organisa-

sjonsledd enn der de har sitt hovedmedlemskap. Tilleggsmedlemskapet gir fulle rettigheter og plikter i det organisasjonsledd hvor medlemskapet er tegnet, men teller ikke med ved dette organisasjonsleddets beregninger av delegater til overordnede organisasjonsledds årsmøte eller til landsmøte. (Kapittel 6 §6-1 i NHF's lover.)

I praksis betyr dette følgende: Alle medlemmer må ha et hovedmedlemskap, men avgjør selv i hvilket organisasjonsledd. Tidli-

gere var det slik at var du medlem i en landsforening, ble du også automatisk medlem av handicaplaget i din hjemkommune. Denne ordningen har vært mye omdiskutert, og etter mye misnøye i organisasjonen besluttet landsmøtet å gå bort fra denne ordningen etter medlemmenes ønske. NHF ønsker en mer fleksibel medlemskapsstruktur og større valgfrihet for det enkelte medlem – og åpner derfor opp for større valgfrihet, men også flere muligheter.

Etter 1. januar 2002 vil altså ikke lenger medlemmer som melder seg inn i landsforeningene automatisk også få medlemskap i handicaplaget i hjemkommunen. De som i dag er medlem av et lokalt landsforeningslag – blir et-

ter 1. januar 2002 strøket som medlem ved det kommunale laget.

Om du i dag er medlem i en landsforening og i tillegg ønsker å opprettholde ditt medlemskap i det kommunale handikaplaget, kan du enten melde deg inn her som et tilleggsmedlemskap eller ha hovedmedlemskapet ditt her – og melde deg inn landsforeningslaget som et tilleggsmedlemskap. Et tilleggsmedlemskap koster 30,- kroner.

Du kan også velge å tegne et slikt tilleggsmedlemskap i så mange landsforeningslag/handikaplag du selv ønsker. Tilleggsmedlemskapet gir de samme rettigheter og plikter som et hovedmedlem-

skap, men teller ikke med ved beregning av delegater til årsmøtet i fylket eller til landsmøtet.

De av våre medlemmer som kun er medlem av et kommunalt/bydelsvist handikaplag i dag, vil selvsagt opprettholde dette. Disse har også nå en mulighet til å tegne et tilleggsmedlemskap i ett eller flere andre landsforeningslag/handikaplag, mot en kontingent på kr 30 pr. medlemskap.

Det er etter 1. januar 2002 heller ingen krav om at du må registreres som medlem i det fylket der du bor. Ønsker du å være medlem i et annet eller flere lokallag utenfor ditt hjemfylke, er det altså nå åpnet for dette også.

Fra 1. januar 2002 er det også mulig å tegne studentmedlemskap, med halv kontingentsats for hoved- og husstandsmedlemmer.

Ta gjerne kontakt med Norges Handikapforbund sentralt om du har spørsmål om endringene eller send inn denne svarslippen om du ønsker forandringer i ditt medlemskap i NHF.

Navn _____ Medlemsnr _____

Adresse _____

Postnr/-sted _____

E-post _____

Telefon _____

Jeg er medlem av en landsforening, men ønsker å opprettholde mitt medlemskap i lokallaget der jeg bor som et tilleggsmedlemskap (kontingent + kr 30,-).

Jeg ønsker å overføre tilleggsmedlemskapet til landsforeningen jeg er medlem av og heller ha hovedmedlemskapet i det lokale handikaplaget (kontingent + kr 30,-).

Jeg ønsker et tilleggsmedlemskap i et annet lokallag/fylkeslag/landsforening.

Navn på lag _____ (kr 30,- pr tilleggsmedlemskap)

Sendes NHF, Postboks 9217 Grønland, 0134 Oslo

Telefon: 22 17 02 55 <http://www.nhf.no>

Glimt fra en fjern fortid

Hentet fra Syndrom Nr.1/86 - 1. årgang

Bildet viser foran fra venstre: Roy Bjerkan, Ellen Eriksen, Gudveig Stensen, Terje Johannessen, Elsa Gulbrandsen, Gro Hegeland, Åge Kultom, Helge Hansen og Anne-Lise Olsen. Bak fra venstre: Oddbjørn Nilsen, Jan Arne Jørgensen, Odd G. Engebretsen, Sverre Bergenholdt, Jan E. Johannesen, Per Aage Simensen, Inge Søderberg, Anne Lundhagen, Alma Kjellesvik, Harry Hegland, Hans Shr. Nyvoll, Edna Nyvoll, Rannveig Tollefsen, Dagfinn Olsen, Paul Herigstad, Marie Herigstad og Oddvar Petersen.

Det første kurset med landsomfattende deltagelse i regi av Landsforeningen for Løsemiddelskadde fant sted på Feiring i Akershus i tiden 25. – 27. november 1986. Det samlet nærmere 30 deltagere, og på programmet sto bl.a. LFFL som organisasjon og yrkesskade-trygdens bestemmelser.

LFFLs Fagråd

I følge vedtektene for LFFL ble det opprettet et fagråd bestående av eksperter innefor områdene arbeidsmiljø, jus og medisin. Rådets viktigste oppgaver ble å gi råd og veiledning til LFFLs styre i alle spørsmål som hadde sammenheng med løsemiddelskader.

LFFLs inntrimstyre

Styret bestod av:

Oddvar Pettersen, leder
Anne Lundhagen, nestleder
Åge Kultom, styremedlem
Inger Søderberg, styremedlem
Tor Harald Smestad, vara medlem

Syndrom

Det var med stolthet leder Oddvar Petersen innledet den første ledere i Syndrom, Landsforeningen for løsemiddelskaddes eget tidsskrift.

Navnet var ikke tilfeldig valgt. Syndrom betyr, direkte oversatt, «en gruppe symptomer som til sammen peker på en bestemt sykdom».

Målsettingen med tidsskriftet var å skape et organ for informasjon og debatt omkring varige skader forårsaket av løsemiddelskader.

Starten på foreningen

I februar 1986 ble det tatt en beslutning om å grunnlegge en forening for løsemiddelskadde. Det ble opprettet kontakt med flere løsemiddelskadde for å få belyst behovet for en slik forening.

Disse tok kontakt med Norges Handikapforbund og møtte der solidaritet og medmenneskelighet og stor forståelse for felles-trekkene mellom løsemiddelskadde og andre funksjonshemmede.

Landsforeningen for Løsemiddelskadde ble 20.06.86 kollektive medlemmer i Norges Handikapforbund. Bakgrunnen for innmeldelsen var behovet for en organisasjon som jobber med beslektede problemstillinger.

Redaksjonen

Hjelpemidler som forenkler hverdagen

Falck 5200 HuskeKlokka Memo

- Hjelper deg å huske det du ikke vil glemme.
- Forteller om det er morgen, kveld eller natt.
- Stor talekapasitet.
- Utgang for ørepropp slik at meldinger blir private.
- Enkel lading.

- Man leser inn dagens eller ukens avtaler / gjøremål, og disse blir automatisk lest opp den dag og klokkeslett som du har programmert den til.
- Kan gi opp til 280 beskjeder.

SYNDROM

Falck AS Et selskap i Møller Gruppen

Risør:

Melkeveien 9
4950 RISØR
Telefon 3714 9450
Telefax 3714 9470

Oslo:

Pilestredet 17 VIII
0164 OSLO
Telefon 2236 8670
Telefax 2236 8679

Oslo:

Kr. Augusts gate 19
0164 OSLO
Telefon 2236 8670
Telefax 2236 8679

Bergen:

Seråsbroten 9
5235 RÅDAL
Telefon 5591 6430
Telefax 5513 6220
e-post: ts@falck.no

Trøndelag:

Mære
7710 SPARBU
Telefon 9521 6633
Telefax 7414 4954
e-post: tw@falck.no

Serviceff.:

8003 4250
e-post:
falck@falck.no
Hjemmeside:
http://www.falck.no

BRÆKHUS DEGE

ADVOKATFIRMA ANS

Hans A. Unneland

Haakon VII's gt 5, Postboks 1369 Vika, 0114 Oslo

Tlf 23 23 90 90

Dette er Landsforeningen for Løsemiddelskadde (LFFL)

Landsforeningen for Løsemiddelskadde vil prøve å hjelpe deg som er blitt skadet av løsemidler, eller tror du er blitt skadet. LFFL er også opptatt av den skaddes familie. LFFL er en landsomfattende forening med lokallag i de fleste fylker. LFFL er tilsluttet Norges Handikapforbund (NHF), du blir automatisk medlem i NHF hvis du melder deg inn i LFFL.

Landsforeningens formål er å ivareta interessene for løsemiddelskadde og andre med varige arbeidsmiljøskader. LFFL skal videre arbeide for et bedre arbeidsmiljø, samt gjennom informasjon og opplysningsarbeid søke å forebygge arbeidsmiljøskader. Initiativet til å stifte LFFL ble tatt av og styres av løsemiddelskadde selv.

Ja, jeg melder med inn i Landsforeningen for Løsemiddelskadde

Medlemskontingent per 1. januar 2002 er kr 270,-. For øvrige medlemmer som bor i samme husstand er medlemskontingenten kr 135,-.

Fyll ut skjemaet og send det til:

Landsforeningen for Løsemiddelskadde, Postboks 9217 Grønland, 0134 Oslo

Navn _____

Adresse _____

Postnr./-sted _____ Fødselsår 19 _____

Løsemiddelskadd Pårørende Interessemedlem

Dato og underskrift _____

LFFL lokallag og kontaktpersoner

Østfold lag av LFFL

Leder Rolf Hansen

Carl Sibberns vei 7 A, 1598 Moss

Telefon: (p) 69 25 48 36

Oslo lag av LFFL

Leder Eldbjørg Juvik

Edv. Munchs vei 59, 1063 Oslo

Telefon: (p) 22 32 00 13

Akershus lag av LFFL

Leder Thorleif Thyrum

Øvre Lerkevei 9, 2050 Jessheim

Telefon: (p) 63 97 33 91

Hedmark lag av LFFL

Leder Hermod Telebond

Parkveien 46, 2335 Stange

Telefon: (p) 62 57 17 11

Oppland lag av LFFL

Leder Tove Kalbakken

Austadfeltvn 130, 2838 Snertingdal

Telefon: (p) 61 18 32 99

Buskerud lag av LFFL

Leder Arne Ødegaard

Nygatan 1 A, Charlottenberg, Sverige

Mobil: 41 20 12 27

Vestfold lag av LFFL

Leder Bjørn Rønningen

Maris vei 5, 3123 Tønsberg

Telefon: (p) 33 33 27 06

Telemark lag av LFFL

Leder John André

Porsgrunnsvegen 19 A, 3730 Skien

Telefon: (p) 35 52 12 83

Aust-Agder lag av LFFL

Leder Sven Sørensen

Fredlyveien 20, 4848 Arendal

Telefon: (p) 37 01 09 32

Vest-Agder lag av LFFL

Leder Lars Kristian Hille

Postboks 168, 4502 Mandal

Telefon: (p) 38 26 11 65

Rogaland lag av LFFL

Leder Jenny T. Hadland

Brekken, 4360 Varhaug

Telefon: (p) 51 43 06 25

Hordaland lag av LFFL

Leder Roald Fønnes

Øyjordsveien 71, 5038 Bergen

Telefon: (p) 55 33 09 30

Løsemiddelskadeforeninga

i Møre og Romsdal

Leder Frode Sten Gunstensen

Moen, 6440 Elnesvågen

Telefon: (p) 71 26 50 82

Sør-Trøndelag lag av LFFL

Leder Reidar Stallvik

Postboks 4108 Valentinlyst

7450 Trondheim

Telefon: (p) 73 91 70 87

Nord-Trøndelag lag av LFFL

Leder Bjørg Ø. Mostad

Myraveien 6, 7710 Sparbu

Telefon: (p) 74 14 35 11

Nordland

Norges Handikapforbund

Nordland

Sjøgata 15, 8006 Bodø

Telefon: 75 50 80 08

Troms lag av LFFL

Leder Leif G. Morland

Venusveien 40, 9024 Tomasjord

Telefon: (p) 77 63 95 96

Internettadr.: www.mamut.com/troms

Finnmark

Norges Handikapforbund

Postboks 332, 9615 Hammerfest

Telefon: 78 41 70 88